

Indledning

”Erfüllte Gegenwart aber läßt den Anker im ewigen Ursprung werfen.”

Karl Jaspers (*Vom Ursprung und Ziel der Geschichte*, 1949)

”Hvad var der, før verden blev til?” Spørgsmålet er ikke kun blevet stillet af forundrede børn, men også af religiøse tænkere, ikke mindst fordi mange religiøse traditioner umiddelbart fornemmer, at jo vigtigere en sag er, desto mere oprindelig må den være. Det ældste evangelium i Det Nye Testamente, Markusevangeliet, har ingen betænkeligheder ved at lade fortællingen om Jesus begynde i hans voksenalder. Men allerede Mattæus og Lukas synes, det er for lidt, og søger længere tilbage og forsyner Guds søn med en dramatisk barndom – og det er kun konsekvent, at Johannes tager skridtet fuldt ud og erklærer, at Kristus, ”Ordet”, var hos Gud i begyndelsen, og at intet blev skabt uden hans medvirken.

”Præksistens” kalder vi dette fænomen, at nogen eller noget eksisterer, før det bliver synlig virkelighed i den fysiske verden. Det Nye Testaments skildring af Kristus er det mest kendte eksempel i vores kulturkreds, men det er langt fra unikt og ikke engang den ældste forekomst af fænomenet. I Det Gamle Testamente dansede Visdommen foran Gud, mens verden blev til; i jødiske tekster fra oldtiden er tempelhelligheden en himmelsk realitet, ikke bare før den bliver bygget på jorden, men før skabelsen; i islams filosofiske teologi skildres Koranens eksistens forud for alt andet – og i den rabbiniske jødedom kan noget lignende siges om den Tora, som Moses fik overrakt på toppen af Sinajbjerget. Blot for at nævne nogle enkelte af de eksempler, som behandles i denne bog.

Skønt der altså er masser af tekster at kaste sig over, hvis man vil undersøge begrebet, taler teksterne ikke selv om ”præksistens”, hverken i form af det græske προϋπαρξίς, det latinske praeexistentia eller andet. Selve det græske ord findes i en beretning hos Platon, hvor man er ved at arrangere en filosofisk samtale. For at tilhørerne skal kunne sidde behageligt, bliver der hentet ekstra stole til at supplere de bænke, som allerede var stillet frem (– ἐκεῖ γὰρ προϋπήρχε τὰ βῆθρα –), og som derfor er ”præksistente” (Platon, Protagoras 317d). Man har nok siddet lige mægtigt uanset om ens plads var ”præksistent” eller ej, men i den filosofiske og religiøse brug af ordet gør denne ligestilling sig ikke gældende: Her rangerer præksistente genstande og fænomener højere i værenshierarkiet end almindelige. Præksistens betegner en sandere, bedre og skønnere væren.

At ting har eksisteret forud for denne verden, kan bruges både til at understrege sammenhængen mellem Guds og menneskets verden, og til at lægge vægt på forskellen og afstanden mellem dem. Præksistens kan også bruges som en retorisk strategi, hvor fokus er på den præksistente genstands særlige funktion og eksistentielle betydningsdannelse. Enkeltpersoner (salmisten, profeten, Paulus) kan eksempelvis præsentere sig selv som 'udvalgt fra moders liv'.

Uanset hvor fokus lægges, er det karakteristisk for præksistens, at den har evnen til at skabe aktuel betydning gennem henvisning til kosmiske, evige eller oprindelige positioner før, foran og uden for det nuværende. Nok har præksistenstænkningens indhold altså at gøre med det fjerne og evige, men dens praktiske betydning vedrør det nære og aktuelle: Der er altid en grund til, at fænomener eller personer tilskrives præksistens. Ambitionen for denne bog er at belyse, hvorledes dette sker i forskellige sammenhænge på tværs af fag og discipliner (eksegese, dogmatik, filosofi, religionshistorie, kulturteori), men samtidig fastholde en eksegetisk tilgang. Vi har med hensyn til inddragelsen af forskellige faglige discipliner spændt buen højere end det har været gang i tidligere bind af Forum for Bibelsk Eksegese, for vi er sikre på, at eksegesen kan lære meget af nabofagene – og omvendt.

Idéen til denne bog opstod i samtaler mellem Anne Vig Skoven og Kristian Mejrup på det kontor, som nogle af Afdeling for Bibelsk Eksegese undervisere deler, og Anne deltog i den indledende planlægning af bogen. Undervejs blev hun ramt af sygdom, og hun døde 27. marts 2013. Det teologiske fagmiljø i København mistede dermed ikke bare en dedikeret, beundret og afholdt underviser og en originalt tænkende forsker, der netop skulle til at tage fat på sit ph.d.-projekt for alvor, men nok så vigtigt: et af de sjældne mennesker, som spreder gode ideer og engagement alle vegne, og som giver sine kolleger lyst til at gå på arbejde. Det er en selvfølge, at bogen tilegnes mindet om hende – og vi håber, at vi har fået realiseret det, som hun i sin tid tænkte med den.